

*Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 μέσα από τα
έργα των
Ρομαντικών Ζωγράφων*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΠΕΡ/ΚΗ Δ/ΝΣΗ Α/ΘΜΙΑΣ & Β/ΘΜΙΑΣ

ΕΚΠ/ΣΗΣ Ν. ΑΙΓΑΙΟΥ

Δ/ΝΣΗ Β/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΓΥΜΝΑΣΙΟ – Λ.Τ. ΚΙΜΩΛΟΥ

Κίμωλος Τ.Κ. 84004

Τηλέφωνο – Φαξ: 22870-51377

e-mail: mail@gym-kimol.kyk.sch.gr

Πληροφορίες: κ. Δημήτριος Κακύρης

Πολιτιστικό πρόγραμμα

ΘΕΜΑ

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 μέσα από τα έργα των

Ρομαντικών Ζωγράφων

ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ

Βασιλική Μαριάνου, Βασιλική Μιρτέλι, Μαρία Φλώρα Πρεζάνη, Έλλη Τουρλίδου, Κατερίνα Σάρδη, Εμμανουήλ Ελζαχεντ, Δημοσθένη Σαρακατσάνη.

ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

ΜΠΑΡΙΣ ΜΩΧΑΜΜΑΝΤ ΠΕ05

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΟΥ ΕΛΠΙΔΑ ΠΕ02

ΚΙΜΩΛΟΣ

ΣΧ. ΕΤΟΣ 2014-2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περιεχόμενα	3
Χρονοδιάγραμμα προγράμματος	4
Εισαγωγή	7
- Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Μαρίας-Φλώρας Πρεζάνη.....	9
- Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Έλλης Τουρλίδου.....	10
- Σχέδιο(κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Βασιλικής Μαριάνου.....	11
- Σχέδιο (μολύβι και κάρβουνο) της μαθήτριας Κατερίνας Σάρδη.....	12
- Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Βασιλικής Μιρτέλλι.....	13
- Σχέδιο (ξυλομπογιά) του μαθητή Μανώλη Ελ Ζαχέντ.....	14
- Σχέδιο (ξυλομπογιά) του μαθητή Δημοσθένη Σαρακατσάνη.....	15
- Ζωγραφική σε ξύλο ευκάλυπτο του Μπαρίς Μωχαμμάντ (με τη συμμετοχή της μαθήτριας Κατερίνας Σάρδη).....	16
Επίλογος	17
Παράρτημα	18
Βιβλιογραφία	27

Χρονοδιάγραμμα προγράμματος

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

1^η Συνάντηση 5/11/14

Ενημέρωση των μαθητών σχετικά με το θέμα. Επιλογή του θέματος από τους μαθητές. Προβολή βίντεο σχετικού με το Ρομαντισμό σε όλους τους τομείς με έμφαση στο χώρο της ζωγραφικής.

2^η Συνάντηση 12/11/14

Εργαστήριο ζωγραφικής. Πρώτη επαφή των μαθητών με την τεχνική της ακουαρέλας.

3^η Συνάντηση 19/11/14

Οι μαθητές σχεδίασαν με την τεχνική του τετραγωνισμού το πορτραίτο της Μαντώ Μαυρογένους από τη λιθογραφία του Adam Friedel. Κάποια παιδιά απουσίαζαν από τη συνάντηση.

4^η Συνάντηση 28/11/14 Επιλογή του θέματος που θα σχεδιάσει κάθε μαθητής στη διάρκεια του προγράμματος. Οι μαθητές που απουσίαζαν στην προηγούμενη συνάντηση συνέχισαν το σχέδιο με την τεχνική του τετραγωνισμού. Δύο μαθητές απουσίαζαν.
Αξιολόγηση: Η ομάδα συνεργάστηκε με επιτυχία.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

5^η Συνάντηση 03/12/14

Τα παιδιά συνέχισαν τα προσχέδια των έργων που επέλεξαν. Δύο μαθητές απουσίαζαν.

6^η Συνάντηση 10/12/14

Κάποιοι μαθητές ολοκλήρωσαν τα σχέδιά τους. Μία μαθήτρια επέλεξε το θέμα με το οποίο θα ασχοληθεί.

7^η Συνάντηση 17/12/14

Οι μαθητές ασχολήθηκαν με τα προσχέδια των έργων που ανέλαβαν. Κάποιοι αντιμετώπισαν δυσκολίες. Δύο μαθητές απουσίαζαν.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

8^η Συνάντηση 14/01/15 Οι μαθητές ξεκίνησαν τα βασικά τους σχέδια, που αρχικά τους δυσκόλεψαν. Απουσίαζε η Κατερίνα Σάρδη.

9^η Συνάντηση 21/01/15 Τα παιδιά συνεχίζουν το βασικό τους σχέδιο και προχωρούν ικανοποιητικά. Απουσίαζε ο Μανόλης Ελ Ζαχέντ.

10^η Συνάντηση 28/01/15 Συνεχίζονται τα σχέδια από τους μαθητές, που εργάζονται με ικανοποιητικό ρυθμό. Άπαντες παρόντες σε αυτή τη συνάντηση.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

11^η Συνάντηση 04/02/15 Οι μαθητές εξακολουθούν να δουλεύουν τα έργα τους με διάθεση δημιουργική. Και αυτή τη φορά δεν απουσίαζε κανείς.

12^η Συνάντηση 11/02/15 Οι περισσότεροι μαθητές βρίσκονται στο στάδιο ολοκλήρωσης των έργων τους. Απουσίαζε ο μαθητής Μανόλης Ελ Ζαχέντ.

13^η Συνάντηση 18/02/15 Κάποιοι μαθητές ανέτρεξαν σε πληροφορίες για τα έργα τους και ξεκίνησαν τη συγγραφή κειμένων που θα τα συνοδεύουν κατά την παρουσίαση του προγράμματος. Οι υπόλοιποι συνεχίζουν τα σχέδιά τους. Απουσίαζε η Κατερίνα Σάρδη.

14^η Συνάντηση 25/02/15 Οι υπόλοιποι μαθητές συνέλεξαν πληροφορίες για τα έργα τους ενώ κάποιοι πρόσθεσαν κάποια επιπλέον στοιχεία στα έργα τους.

ΜΑΡΤΙΟΣ

15^η Συνάντηση 04/03/15 Δύο μαθήτριες δακτυλογράφησαν στον υπολογιστή το τελικό κείμενο που θα συνοδεύει τα έργα τους. Οι υπόλοιποι συνέχισαν τα σχέδιά τους, προσθέτοντας κάποιες λεπτομέρειες. Δεν απουσίαζε κανείς.

16^η Συνάντηση 11/03/15 Οι μαθητές συνεχίζουν να γράφουν τα κείμενα που θα συνοδεύουν τα έργα τους κατά την παρουσίαση του προγράμματος στο τέλος της χρονιάς. Κάποιοι ολοκληρώνουν τα σχέδιά τους.

17^η Συνάντηση 18/03/15 Συνεχίζεται η συγγραφή των κειμένων για την τελική παρουσίαση, καθώς και τα σχέδια με διορθώσεις και τον εμπλουτισμό τους με νέα στοιχεία. Καλή η συνεργασία της ομάδας.

Η συνάντηση της Τετάρτης 25/3/15 δεν πραγματοποιήθηκε λόγω του εορτασμού της εθνικής επετείου.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

18^η Συνάντηση 01/04/15 Συνεχίζεται η συγγραφή των κειμένων για την τελική παρουσίαση, καθώς και τα σχέδια με διορθώσεις και τον εμπλουτισμό τους με νέα στοιχεία. Καλή η συνεργασία της ομάδας.

19^η Συνάντηση 22/04/15 Απόντες αυτήν τη φορά οι περισσότεροι μαθητές. Οι δύο μαθητές που ήρθαν ολοκλήρωσαν τα έργα τους και πρόσθεσαν κάποια στοιχεία στα κείμενά τους.

20^η Συνάντηση 29/04/15 Παρόντες όλοι οι μαθητές σε αυτήν τη συνάντηση, για να παραδώσουν τα έργα τους στην τελική τους μορφή με την οποία θα παρουσιαστούν στην εκδήλωση παρουσίασης των προγραμμάτων. Κάποιοι μαθητές δακτυλογράφησαν το κείμενο της εισαγωγής καθώς και το κείμενο με τη βιβλιογραφία στην οποία ανατρέξαμε στη διάρκεια της χρονιάς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο ρομαντισμός, ένα από τα πιο σημαντικά καλλιτεχνικά κινήματα όλων των εποχών, αναπτύχθηκε αρχικά στη Μ. Βρετανία και τη Γερμανία, για να εξαπλωθεί αργότερα κυρίως στη Γαλλία και την Ισπανία. Αρχικά αποτέλεσε λογοτεχνικό ρεύμα ωστόσο επεκτάθηκε τόσο στις εικαστικές τέχνες όσο και στη μουσική. Η πιο εντυπωσιακή πλευρά του ρομαντισμού είναι η αντίθεσή του προς τον πολιτισμό που είχε προηγηθεί, τον πολιτισμό του διαφωτισμού. Στη διάρκεια εκείνου δόθηκε έμφαση στους κανόνες, στην τυποποίηση και στις ηθικές αξίες του κλασικού παρελθόντος. Με το ρομαντισμό στη θέση όλων αυτών μπαίνει το συναίσθημα, η φαντασία. Η τέχνη συνδέεται με τη ζωή. Αγκαλιάζει τους αγώνες των λαών για ελευθερία, δημοκρατία και εθνική ανεξαρτησία, πιστεύει στα ιδανικά της επανάστασης και γενικά επιδιώκει την πολιτική δράση.

Αυτή η πλευρά του ρομαντισμού απεικονίστηκε στους θαυμάσιους πίνακες ζωγραφικής. Σε πολλούς από αυτούς βλέπουμε τους καλλιτέχνες να εμπνέονται από τους αγώνες για ανεξαρτησία, όπως είναι η Ελληνική Επανάσταση του 1821. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στο να αποδοθεί η έκφραση των ψυχικών καταστάσεων και να προκληθεί με αυτόν τον τρόπο η έξαρση των συναισθημάτων του θεατή. Φως και σκιά θα επαναπροσδιοριστούν μέσα από τη σχέση τους με το χρώμα, το οποίο θα κατακλύσει τον πίνακα, για να αποδώσει την ένταση των συγκινήσεων.

Μετά από μια πρώτη παρουσίαση των βασικών αρχών του κινήματος καθώς και των αντιπροσωπευτικών εκπροσώπων και των έργων τους, κάποιοι μαθητές, ενθουσιασμένοι, αποφάσισαν να δοκιμάσουν τις δυνατότητές τους στο σχέδιο. Αρχικά τους δόθηκε ένα φύλλο εργασίας για να δουλέψουν δοκιμαστικά την τεχνική του τετραγωνισμού (*technique de mise au carreau*)¹.

1

https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjAB&url=http%3A%2F%2Ffr.wikipedia.org%2Fwiki%2FMise_au_carreau&ei=j7toVcbKBcG0UqjYgNgF&usg=AFQjCNFA6yS1xEgiCtzq9gnHu2uzs0xsng&bvm=bv.94455598,d.d24

Το εγχείρημα φάνταζε εξαιρετικά δύσκολο στην αρχή, καθώς οι μαθητές γρήγορα αντιλήφθηκαν τις δυσκολίες που θα αντιμετώπιζαν στην προσπάθειά τους να αποδώσουν, όσο πιο πιστά μπορούσαν, τα έργα. Οι αρχικές απογοητεύσεις και εκνευρισμοί, ωστόσο, σταδιακά έδωσαν τη θέση τους στην ικανοποίηση που πηγάζει μέσα από την προσωπική προσπάθεια και το ταλέντο σε συνδυασμό με την καθοδήγηση του συντονιστή του προγράμματος και γνώστη των τεχνικών που απαιτούνται για την πραγματοποίηση των έργων.

Σε επόμενη συνάντηση οι μαθητές επέλεξαν τα έργα πάνω στα οποία θα εργάζονταν κατά τη διάρκεια του προγράμματος. Ο ενθουσιασμός μεγάλος, μα και το αίσθημα ότι δε θα τα καταφέρουν αναμενόμενο. Το αποτέλεσμα: μία, κατά το δυνατόν, πιστή απόδοση αξιολογών έργων, μέσα από τα οποία οι μαθητές ένιωσαν ηθική ικανοποίηση, αφού απέδειξαν πως μπορούν, αν πραγματικά το θελήσουν. Τα έργα συνοδεύουν σύντομα κείμενα με πληροφορίες σχετικές με το αυθεντικό έργο και το δημιουργό, που αποτέλεσε πηγή έμπνευσης για κάθε δημιουργία των μαθητών.

Ας απολαύσουμε την προσπάθεια των παιδιών!

Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Μαρίας-Φλώρας Πρεζάνη.

Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου² είναι έργο του γάλλου ζωγράφου Ευγένιου Ντελακρουά, εμπνευσμένο από την μάχη των Ελλήνων στην τρίτη πολιορκία του Μεσολογγίου. Το πολιορκημένο Μεσολόγγι αποτέλεσε σταθμό στην προσπάθεια των Ελλήνων για απελευθέρωση. Η Ευρώπη, συγκινημένη έστρεψε το βλέμμα της στο «αλωνάκι του θεού», το οποίο πολιορκήθηκε διαδοχικά από το τούρκικο και αιγυπτιακό στρατό μέχρι την ηρωική έξοδο των πολιορκημένων στις 11 Απριλίου 1826, Κυριακή των Βαΐων.

Ο πίνακας εικονίζει την προσωποποίηση της ηρωικής Ελλάδας. Φορεί ελληνική παραδοσιακή φορεσιά, ανοιχτή στο στήθος. Είναι στραμμένη προς τον θεατή με τα χέρια σε στάση απόγνωσης και το πρόσωπο σε τρία τέταρτα, στραμμένο προς τα αριστερά. Στέκει όρθια πάνω στα ερείπια του Μεσολογγίου, που έχουν καταπλακώσει έναν αγωνιστή. Στο βάθος ένας μαύρος άνδρας με κίτρινο τουρμπάνι που συμβολίζει το εχθρό. Ο πίνακας σήμερα βρίσκεται στο μουσείο του Λούβρου ενώ το συγκεκριμένο σχέδιο αποτελεί λεπτομέρεια του έργου αυτού.

² Βολφ Ζάιντλ, *Βαυαροί στην Ελλάδα (Η γένεση του νεοελληνικού κράτους και το καθεστώς του Όθωνα)*, μετάφραση Δημ. Ηλιόπουλος, εκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1984. σ. 80.

Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Έλλης Τουρλίδου.

Ο ναός της Αθήνας Σουινιάδος

Στο Σούνιο, το ιερό τέμενος της Αθηνάς βρίσκεται βορειοανατολικά του ναού του Ποσειδώνος, από τον οποίο χωρίζεται με ένα ύψωμα. Μέσα σε αυτόν αποκαλύφθηκαν τα κατάλοιπα ενός ασυνήθιστου ναού ιωνικού ρυθμού, που αποτελεί μοναδικό δείγμα τέτοιου είδους περίπτερου ναού στην Αττική.

Το σχέδιο αποτελεί χαλκογραφία του χαρακτή Julien David Le Roy, που εκδόθηκε το 1770.³

---

³ Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Νατάσα Καστρίτη, *Η Ελλάδα του '21 με τη ματιά των Φιλελλήνων* (γαλλική φιλελληνική παραγωγή από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου), Αθήνα 2006. σ. 22.

Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Βασιλικής Μαριάνου.

Η ναυμαχία της Σινώπης⁴

Στις 30 Νοεμβρίου του 1853, έντεκα ρωσικά πλοία κατέστρεψαν μια μοίρα οθωμανικών φρεγατών και κορβετών που εκτελούσε καθήκοντα περιπολίας ενώ ήταν αγκυροβολημένη στο λιμάνι της Σινώπης, στην περιοχή του Πόντου, στη Βόρεια Ανατολία. Η ναυμαχία της Σινώπης αποτέλεσε το πρόσχημα για τους Βρετανούς και τους Γάλλους, για να κηρύξουν τον πόλεμο ενάντια στη Ρωσία, στο πλευρό της Οθωμανικής αυτοκρατορίας.

Το σχέδιο αποτελεί σκηνή από τη ναυμαχία της Σινώπης, έργο που εκτίθεται στη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη , στην Αθήνα.

---

⁴ *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η Ελληνική Επανάσταση και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους (1833-1881), Τόμος ΙΓ', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. σ. 144.*

Σχέδιο (μολύβι και κάρβουνο) της μαθήτριας Κατερίνας Σάρδη.

Ο Delacroix το 1824 παρουσίασε τον πίνακα η **Σφαγή της Χίου**⁵ , που ανοίγει το δρόμο για μια σειρά έργων εμπνευσμένων από την Ελληνική Επανάσταση, στην οποία ο ζωγράφος συμμετείχε ιδεολογικά μέσα από το θαυμασμό του για το λόρδο Μπάιρον που ξεψύχησε το 1824 στο πολιορκημένο Μεσολόγγι . Η σφαγή της Χίου , ένα πραγματικό ιστορικό γεγονός της Ελληνικής Επανάστασης με 20.000 νεκρούς είχε μεγάλο αντίκτυπο στην Ευρώπη του 19ου αιώνα .

Ο πίνακας του Delacroix προκαλεί συγκίνηση και πάθος καθώς στην αριστερή μεριά διακρίνονται οι φιγούρες των Ελλήνων, γονατισμένοι ενώ δεξιά έφιπποι Τούρκοι, σύμβολο του κατακτητή που σφάζει και λεηλατεί. Μια ηλικιωμένη γυναίκα στο κέντρο του πίνακα κοιτάζει ικετευτικά τον ουρανό σαν μια έκκληση βοήθειας προς το Θεό. Στο βάθος ο ουρανός που έχει καλυφθεί με καπνό και τα καμένα σπίτια ολοκληρώνουν την εικόνα της καταστροφής .

Το συγκεκριμένο σχέδιο αποτελεί λεπτομέρεια του εν λόγω πίνακα σε ελεύθερη εκδοχή.

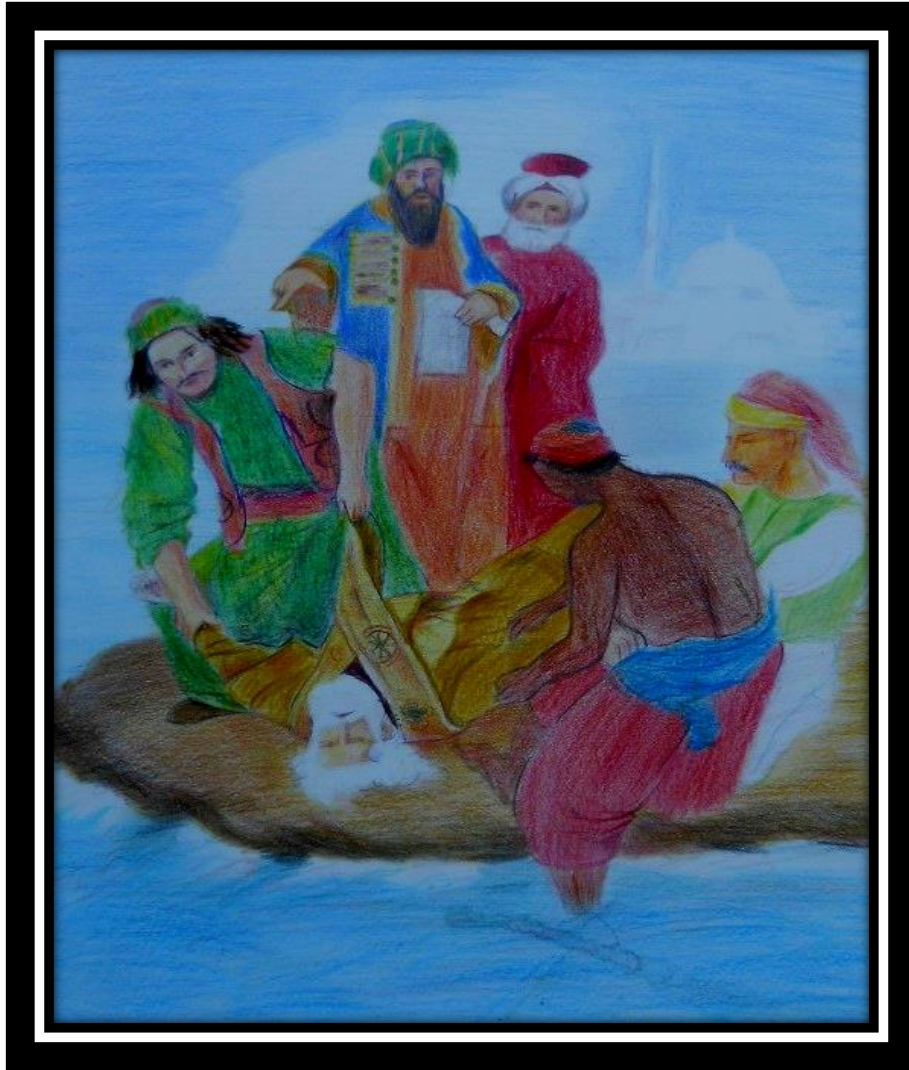
⁵ *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η Ελληνική Επανάσταση και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους (1821-1832), Τόμος ΙΒ', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. σ.245.*

Σχέδιο (κάρβουνο και μολύβι) της μαθήτριας Βασιλικής Μιρτέλλι.

Το ξύπνημα της Ελλάδας⁶, λιθογραφία του Rénoil τυπώθηκε στο Παρίσι το 1822 και αποτελεί μια από τις χαρακτηριστικότερες φιλελληνικές παραστάσεις. Στο κέντρο της σύνθεσης η Ελλάδα, περιτριγυρισμένη από μνημεία και σύμβολα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού, θριαμβική, σπάζοντας τα δεσμά της και συντρίβοντας τους εχθρούς της, οδηγούμενη από το πνεύμα της ελευθερίας. Στις τέσσερις γωνίες της εικόνας αναγράφονται οι λέξεις *Θρησκεία*, *Πατρίδα*, *Δόξα*, *Ευημερία*, που εκφράζουν τις επιδιώξεις των επαναστατών και την ελπίδα των φιλελλήνων. Ο τούρκος πολεμιστής που καταρρέει τυφλωμένος από την δόξα της Ελλάδας προδικάζει την μοίρα της οθωμανικής αυτοκρατορίας.

⁶ Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Νατάσα Καστρίτη, *Η Ελλάδα του '21 με τη ματιά των Φιλελλήνων* (γαλλική φιλελληνική παραγωγή από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου), Αθήνα 2006. σ.83.

Σχέδιο (ξυλομπογιά) του μαθητή Μανώλη Ελ Ζαχέντ.

Ο απαγχονισμός του Πατριάρχη Γρηγορίου του Ε΄ ⁷

Ο Βαυαρός Peter Von Hess υπήρξε ένας εξαιρετικός ζωγράφος που απέδιδε τις μορφές με εκφραστικότητα και τη δράση των ηρώων σχεδόν «κινηματογραφικά». Έφθασε στο Ναύπλιο , συνοδεύοντας το νεαρό βασιλιά Όθωνα το 1834 μετά από εντολή του βασιλιά Λουδοβίκου Α΄ της Βαυαρίας, πατέρα του Όθωνα και είχε την τύχη να γνωρίσει τους πρωταγωνιστές της Επανάστασης και να ζωγραφίσει μέσα στα ερείπια.

Το συγκεκριμένο έργο αποτελεί μία φανταστική απεικόνιση της ρίψης του απαγχονισμένου πατριάρχη Κων/πόλεως Γρηγορίου Ε΄ στα νερά του Βοσπόρου στις 10 Απριλίου 1821 .

---

⁷ *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η Ελληνική Επανάσταση και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους (1821-1832), Τόμος ΙΒ΄, Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. σ.133.*

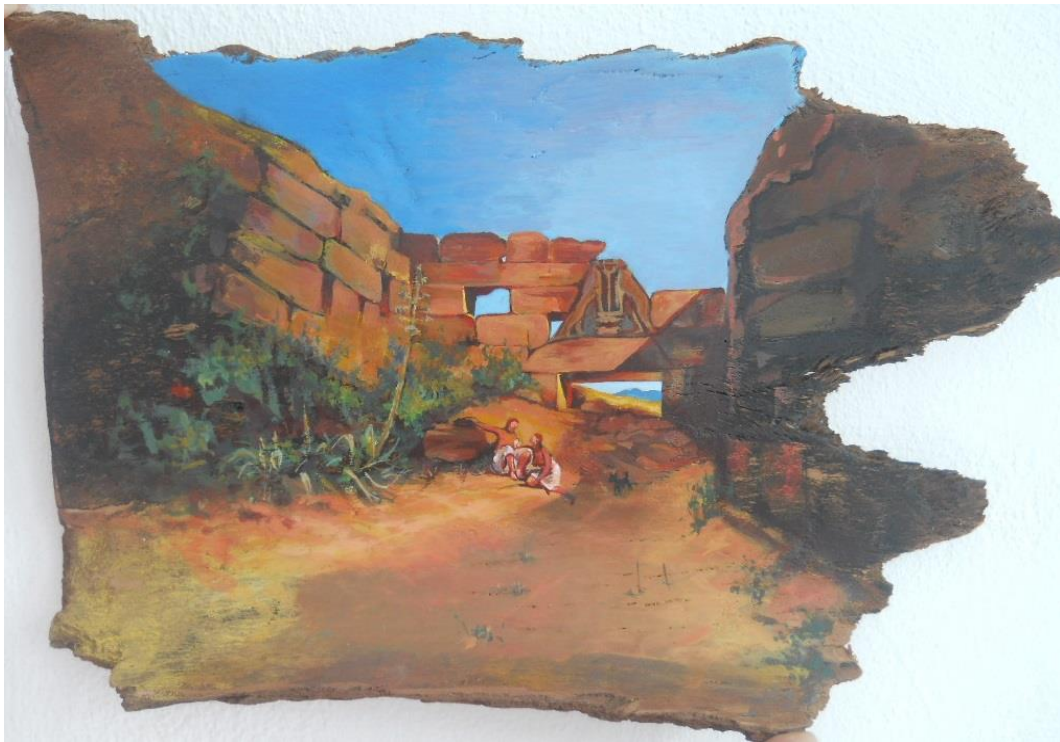
Σχέδιο (ξυλομπογιά) του μαθητή Δημοσθένη Σαρακατσάνη.

Ευρωπαίοι αξιωματικοί που συμμετείχαν στην Ελληνική Επανάσταση.⁸

Η προσπάθεια των φιλελλήνων στην Ελληνική Επανάσταση ήταν ποικίλη. Περισσότεροι από 1.200 ευρωπαίοι (Γερμανοί, Γάλλοι, Ιταλοί, Πολωνοί, Ελβετοί, Άγγλοι) συμμετείχαν ενεργά στον ένοπλο αγώνα, παίρνοντας μέρος σε μάχες εναντίον των Τούρκων. Παράλληλα σχηματίστηκαν φιλελληνικές επιτροπές σε μεγάλες πόλεις του εξωτερικού, με σκοπό την ενίσχυση του αγωνιζόμενου λαού είτε με υλικά μέσα, στέλνοντας χρήματα, τροφές και πολεμοφόδια, είτε παρέχοντας ηθική υποστήριξη με δημοσιεύσεις σε έντυπα και εφημερίδες, καλλιτεχνικά έργα και συναυλίες.

Ωστόσο κάποιοι φιλέλληνες κατηγορήθηκαν για προσωπικές φιλοδοξίες καθώς και για πολιτικές επιδιώξεις, που εκφράστηκαν μέσα από το κίνημα του φιλελληνισμού. Στο συγκεκριμένο έργο παρατηρούμε, γι' αυτό το λόγο, μια γελοιογραφική απεικόνιση μορφών φιλελλήνων και συγκεκριμένα ευρωπαίων αξιωματικών που συμμετείχαν στην Ελληνική Επανάσταση. Το αυθεντικό έργο αποτελεί επιχρωματισμένη λιθογραφία του Fromant.

⁸ *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η Ελληνική Επανάσταση και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους (1821-1832), Τόμος ΙΒ', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε. σ.317.*

Ζωγραφική σε ξύλο ευκάλυπτου του Μπαρίς Μωχαμάντ
(με τη συμμετοχή της μαθήτριας Κατερίνας Σάρδη).

Η Πύλη των Λεόντων στις Μυκήνες⁹

Οι πολιτικές περιστάσεις της περιόδου 1826-29 έφεραν κυρίως βαυαρούς ή γερμανούς καλλιτέχνες στην Ελλάδα. Ένας από αυτούς ήταν ο Καρλ φον Χάιντεκ, που υπήρξε παράλληλα επιτυχημένος στρατιωτικός. Ήταν το μόνο μέλος της αντιβασιλείας που γνώριζε την Ελλάδα, γιατί είχε συμμετάσχει κατά την περίοδο αυτή στη «Βαυαρική φιλελληνική αποστολή» και έχει αποκτήσει σημαντική εμπειρία σαν σύμβουλος της ελληνικής κυβέρνησης. Το έργο του ***Η Πύλη των Λεόντων στις Μυκήνες*** μας παρουσιάζει το τοπίο όχι πια ηρωικό, αλλά έστω και με κάποιο ρομαντισμό - ρεαλιστικό.

---

⁹ Βολφ Ζάιντλ, *Βαυαροί στην Ελλάδα (Η γένεση του νεοελληνικού κράτους και το καθεστώς του Όθωνα)*, μετάφραση: Δημ. Ηλιόπουλος, εκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1984. σ. 273.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σε έκθεση με τίτλο «Ο Φιλελληνισμός στην τέχνη» που πραγματοποιήθηκε τη χρονιά που μας πέρασε από το Ίδρυμα Β.& Μ. Θεοχαράκη, η Δρ Ιστορίας της Τέχνης, Φανή Μαρία Τσιγκάκου τονίζει μεταξύ άλλων: «Ο εικαστικός φιλελληνισμός έφερε στο προσκήνιο μια πλούσια παραγωγή έργων φιλοτεχνημένων από ρομαντικούς, Ευρωπαίους καλλιτέχνες, Γάλλους κυρίως, Άγγλους, Ιταλούς, Γερμανούς. Κατ' εξοχήν «φιλέλληνας ζωγράφος» θεωρείται ο Ευγένιος Ντελακρούά, ο οποίος έχοντας ως πηγή έμπνευσης τα ποιήματα του Μπάιρον φιλοτέχνησε εμβληματικές παραστάσεις, που θεωρήθηκαν φιλελληνικά μανιφέστα»

Στη διάρκεια του πολιτιστικού προγράμματος «Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 μέσα από τα έργα των Ρομαντικών ζωγράφων» οι μαθητές είχαν την ευκαιρία να γνωρίσουν ορισμένα αντιπροσωπευτικά έργα και, αφού επιλέξουν κάποια από αυτά, να προσπαθήσουν να τα αποδώσουν μέσα από το σχέδιο. Αξίζει να σημειωθεί εδώ ότι στόχος του προγράμματος δεν ήταν η πιστή απόδοση, απαραίτητα, του κάθε έργου. Αντίθετα, όπως φάνηκε και από το αποτέλεσμα, δόθηκε η δυνατότητα στους μαθητές να αυτενεργήσουν και να δουλέψουν τα έργα τους, προσδίδοντας σε αυτά κάτι από το προσωπικό τους ύφος και εμπλουτίζοντάς τα με στοιχεία που, κάθε φορά, αποδίδουν την οπτική τους.

Ο στόχος αυτός επιτεύχθηκε και από την πλευρά μας οι καθηγητές που συμμετείχαμε στο πρόγραμμα αισθανόμαστε ότι κάναμε, ως ένα βαθμό, πράξη τα λόγια ενός αληθινού Δασκάλου, του αείμνηστου Ευάγγελου Παπανούτσου. Στο έργο του «Δρόμοι ζωής» αναφέρει μεταξύ άλλων: «Δάσκαλος δεν είναι αυτός που μαθαίνει στα παιδιά μας τα σχολικά γράμματα, μουσική, καλούς τρόπους. Αυτά τα μαθήματα είναι εξωτερικά. Μένουν στην επιφάνεια σαν τα ρούχα που φορούμε (...) πετυχημένος είναι ο δάσκαλος που έκανε με το έργο του τόσο ώριμο το μαθητή του, ώστε εκείνος να μην τον χρειάζεται πια».

Κλείνουμε με την ευχή να συνεχιστούν τέτοιες προσπάθειες που προάγουν και προβάλλουν τις δυνατότητες και τα ποικίλα ταλέντα των παιδιών.

Με εκτίμηση

Μπαρίς Μωχαμάντ

Χρυσοστομίδου Ελπίδα

Παράρτημα

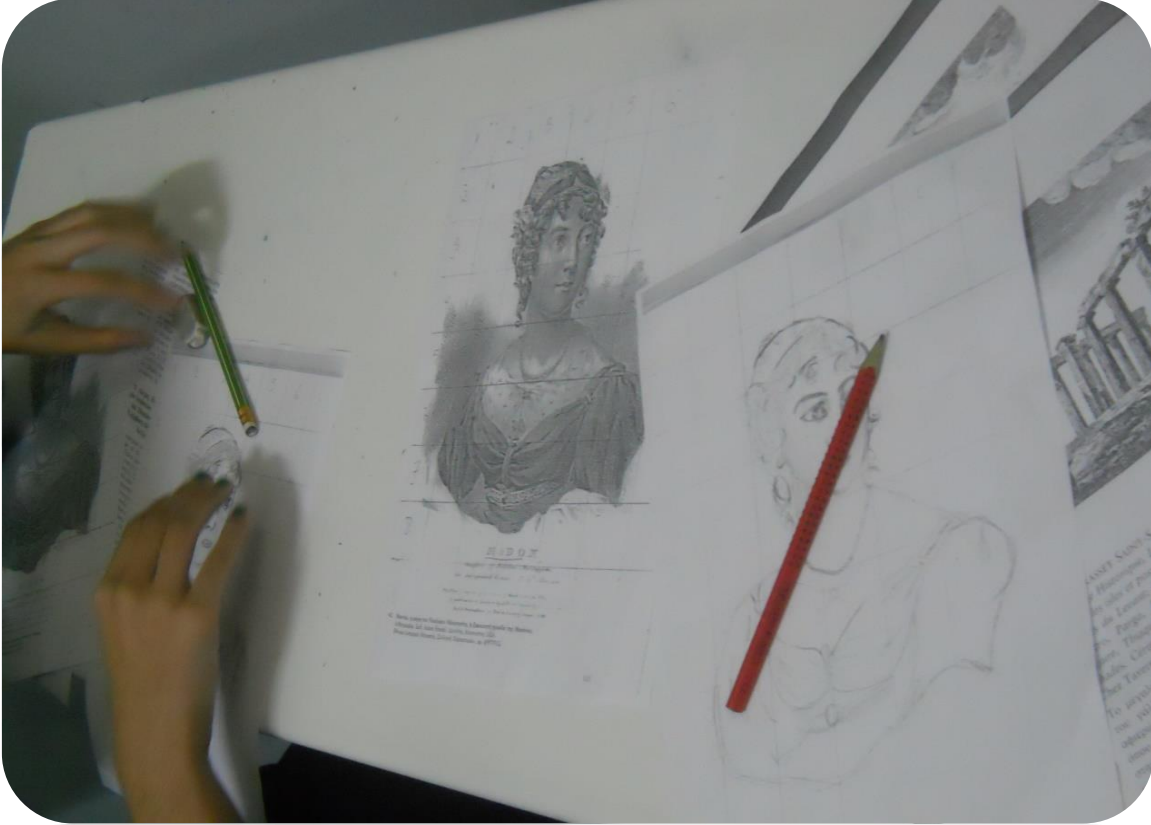
Στιγμιότυπα από το εργαστήριο ζωγραφικής που δημιουργήθηκε για την υλοποίηση του προγράμματος :

Τα πρώτα σχέδια: Το πορτραίτο της Μαντώς Μαυρογένους.

Σχέδιο με την τεχνική του τετραγωνισμού της μαθήτριας Κατερίνας Σάρδη.

Φωτογραφικό υλικό από την έκθεση που πραγματοποιήθηκε το τριήμερο 24/6/2015-26/6/2015

Βιβλιογραφία

1. Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Δήμητρα-Κουκίου Μητροπούλου, *Adam Friedel, Προσωπογραφίες Αγωνιστών της Ελληνικής Επανάστασης*, Αθήνα 2007.
2. Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Νατάσα Καστρίτη, *Η Ελλάδα του '21 με τη ματιά των Φιλελλήνων* (γαλλική φιλελληνική παραγωγή από τις συλλογές του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου), Αθήνα 2006.
3. Ιστορική και Εθνολογική Εταιρεία της Ελλάδος, Εθνικό Ιστορικό Μουσείο, *Από την αρχαιολατρία στο Φιλελληνισμό*, Αθήνα 2005.
4. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Η Ελληνική Επανάσταση και η ίδρυση του Ελληνικού Κράτους(1821-1832)*, Τόμος ΙΒ', Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.
5. Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, *Λεξικό Λογοτεχνικών Όρων*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2012.
6. Βολφ Ζάιντλ, *Βαυαροί στην Ελλάδα (Η γένεση του νεοελληνικού κράτους και το καθεστώς του Όθωνα)*, μετάφραση Δημ. Ηλιόπουλος, εκδ. Ελληνική Ευρωεκδοτική, Αθήνα 1984.
7.
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0CCMQFjAB&url=http%3A%2F%2Ffr.wikipedia.org%2Fwiki%2FMise_au_carreau&ei=j7toVcbKBcG0UqjYgNgF&usg=AFQjCNFA6yS1xEgiCtzq9gnHu2uzs0xsng&bvm=bv.94455598,d.d24.
8.
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&cad=rja&uact=8&ved=0CDAQFjAG&url=http%3A%2F%2Fel.wikipedia.org%2Fwiki%2F%25CE%2597_%25CE%2595%25CE%25BB%25CE%25BB%25CE%25AC%25CE%25B4%25CE%25B1_%25CF%2583%25CF%2584%25CE%25B1_%25CE%25B5%25CF%2581%25CE%25B5%25CE%25AF%25CF%2580%25CE%25B9%25CE%25B1_%25CF%2584%25CE%25BF%25CF%2585_%25CE%259C%25CE%25B5%25CF%2583%25CE%25BF%25CE%25BB%25CE%25BF%25CE%25B3%25CE%25B3%25CE%25AF%25CE%25BF%25CF%2585&ei=dm5tVdDBJ4GsU8yggogL&usg=AFQjCNE4wjlQU5opWrxjhcnCIXuD6lxM4A.
9.
https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB8QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eie.gr%2Farchaeologia%2Fgr%2F02_DELTIA%2FSanctuary_of_Athena.aspx&ei=V3BtVZqkHsK0UY-Bgdgl&usg=AFQjCNGua8HJi52QAHa-hsYpklrvX8-yzg.
10.
<https://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=0CCkQFjAC>

<http%3A%2F%2Fel.wikipedia.org%2Fwiki%2F%25CE%25A3%25CE%25B9%25CE%25BD%25CF%258E%25CF%2580%25CE%25B7&ei=pnFtVefSDsvdUfHagfAB&usg=AFQjCNGCQoZXUkbnWZKpCIIKDZGfEvf1bg>

11.

«Ο Φιλελληνισμός στην Τέχνη: έργα και αντικείμενα από τη Συλλογή του Μιχάλη και της Δήμητρας Βαρκαράκη» στο Ίδρυμα Β. & Μ. Θεοχαράκη. <http://www.archaiologia.gr/>.